

Voor wie in het donker
op mij wacht

Van António Lobo Antunes verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Dans der verdoemden
De glans en pracht van Portugal
Fado Alexandrino
Het handboek van de inquisiteurs
Preek tot de krokodillen
Verdrijf niet zo snel in die donkere nacht
Vogelvlucht
Paardenschaduw op zee
Mijn winterkat mijn lief
Als een brandend huis
Reis naar het einde

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

António Lobo Antunes

Voor wie in het donker
op mij wacht

Vertaald uit het Portugees
door Harrie Lemmens

Ambo|Anthos
Amsterdam

Funded by the Direção-Geral do Livro,
dos Arquivos e das Bibliotecas

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978 90 263 4131 1

© 2016 António Lobo Antunes

© 2018 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Harrie Lemmens

Oorspronkelijke titel *Para Aquela Que Está Sentada
no Escuro à Minha Espera*

Oorspronkelijke uitgever Publicações Dom Quixote

Omslagontwerp © Marry van Baar

Omslagillustratie © plainpicture/Willing-Holtz

Foto auteur © Isolde Ohlbaum

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

PROLOOG

Toen ik wakker werd, lag de kat zoals altijd op het voeteneinde van het bed naar me te kijken zonder me te zien, maar het raam, waarvan het rolgordijn half omlaag gelaten was, leek van de rechternaar de linkermuur verhuisd, de boom met zijn blaadjes van altijd in juni kwam bijna tegen de kozijnen aan en alle meubels, de commode, de kleerkast en de leunstoel, stonden nu aan de kant van het raam, kan iemand mij vertellen wat er vannacht gebeurd is, de kat hief zijn kop op want de dame op leeftijd die voor mijn ontbijt en mijn pillen zorgde kwam glimlachend, ze glimlachte altijd, binnen door de deur, die gelukkig wel nog op zijn vaste plek zat, zette het dienblad op het nachtkastje en liet me weten

‘Als je wakker wordt moet je altijd even aan de dag wennen’

en dat is helemaal niet waar, ik hoef helemaal niet aan de dag te wennen, waar ik aan moet wennen is dat ze dingen verplaatsen zonder mij iets te vragen, ze doen gewoon waar ze zin in hebben, de dame op leeftijd schudde het kussen op, hielp me rechtop te gaan zitten

‘Voorzichtig want u hebt al vaker geknoeid’

gaf me mijn pillen en schonk thee voor me in, terwijl de kat als water op de grond gleeed, als ze langs mijn benen strijkt hoor je een motortje dat ronkt tot zijn staart voorbij is en hij me vergeet, heel even moest ik denken aan Faro, aan mijn moeder, als ze 's avonds

de soep op tafel zette, en mijn vader, die met zijn servet half in het boordje van zijn hemd en half in zijn hand, in bretels en zonder colbertje

‘Kom eens hier’

zei dat ik mijn tong moest uitsteken, zijn wijsvinger natmaakte en een vlek van mijn neus wreef

‘Je leek net een clown meisje’

waarna ik mezelf snuivend droogwreef met mijn mouw, mijn moeder haalde de graten uit de vis en hij at met uitgestoken nek, om zijn overhemd niet vuil te maken, zijn jasje met het borstzakje vol balpennen hing op de stoel tegenover hem, toen ik mijn thee ophad verdween Faro en daarmee waren ook mijn ouders weg, ze zijn al een eeuwigheid dood, soms als ik in bed lag maar nog niet sliep hoorde ik mijn moeder tegen mijn vader

‘Kom hier’

en alleen de koekoeksklok in de woonkamer, niet de houten vogel die met een buiging uit het deurtje sprong, alleen het mechaniek, daar moest ik aan denken wanneer tijdens mijn twee huwelijken het kruisbeeld boven het bed tegen de muur aan sloeg, ik wilde niet gewassen en aangekleed worden door de dame op leeftijd, liet me alleen in de leunstoel helpen met een tijdschrift en dan zei ze bij de deur

‘Tot straks’

zo op en versleten, ze had veel te veel lichaam op plekken waar dat niet nodig was en veel te weinig waar ze wel wat meer kon gebruiken, in haar slappe armen of haar ingetrokken nek, de spullen in de huiskamer nu ook verplaatst, waar is het kleedje op het dressoir en het beeldje van het meisje met een zwaan, soms nam mijn vader me bij zich op schoot

‘Wat ben je zwaar meisje’

en mijn moeder boven haar haakwerkje, halverwege het tellen van de steken

‘Zeventien toch?’

mijn moeder

‘Jullie blijven nog eens aan elkaar plakken’

het meisje met de zwaan verwarde me, waarom weet ik niet, mijn vader ziek aan het hoesten achter de dichte deur, koper was het, koper, dat beeldje van het meisje met de zwaan, van mijn tante moest ik van de klink afblijven, waarachter een vreemde geur

‘Je mag niet naar binnen’

mijn moeder met rode ogen

‘Ga buiten spelen en laat ons met rust’

en tegelijk omhelsde ze me met haar zakdoek in haar mouw en een tipje eruit, ik wachtte even en het kruisbeeld boven het bed bleef stil, teruggebracht tot de bevingen van de keel van mijn vader, zwak nu, het hoofd van de dokter verscheen in een kier van de deur en riep mijn moeder

‘Komt u er even bij?’

anders dan gewoonlijk knipoogde hij niet naar mij

‘Het leven dat zij heeft’

hij bewoog zijn mond haast zonder geluid terwijl ik zag dat er een knoop half loshing, de klok niet opgewonden, de koekoek verstopt in zijn houten hokje, waarin een hele bijenkorf aan uren leek te zoemen, ik meende een hupje van het kruis te horen, maar zwak en kort, en een snik van mijn moeder vergezeld van een stilte die anders was, van het soort van duiven op lege zolders waar mysteries gisten, maar de deur ging niet open, of liever, mijn tante trok hem open, niet meer dan een oog dat op zoek was naar mij

‘Weg hier en kom pas terug als ik je roep’

op een minder autoritaire toon dan ze dacht, haar stem brak aan het eind van de woorden vergezeld van een trilling van haar lippen, ik mocht niet mee naar de begrafenis, ik bleef in mijn een-tje in de achtertuin staan kijken naar de kale matras van mijn ouders, zonder lakens en kussens, de plankenvloer geschrobd met creoline, het kruisbeeld in rust, op een bepaald moment begon de koekoeksklok, uitgezet door eindeloze uren, te kraken, de planken

knapten en een zwerm koekoeksvogels beladen met alle minuten van de wereld schoot wild en warrig met houten vleugels door het vertrek naar buiten, vloog langs de mispelboom en verdween met knarsende stroeve scharnieren in de richting van de golven, waarna de tijd stil bleef staan, het lijkt wel of die verandert maar het is altijd dezelfde, en in die tijd word ik langzaam vager terwijl de motor van de kat tot het puntje van zijn staart zwijgt zoals ik zwijg terwijl ik naar jullie kijk.

EERSTE DEEL

Soms schrik ik midden in de nacht, wanneer is dat eigenlijk, midden in de nacht, wakker van het blaffen van een hond in huis, waar weet ik niet en de kat verroert zich niet op de sprei, één poot vreselijk lang met uitgeslagen nagels en de andere drie klein, ik knip het lampje aan, dat eerst een beetje knippert, en er is niemand, natuurlijk niet meegerekend dat het raam en de meubels stiekem ronddraaien in de veronderstelling dat ik het niet merk, het meisje met de zwaan kijkt uit een ooghoek naar me, klaar om te waar-
schuwen

‘Pas op ze is wakker’

en onmiddellijk blijft alles stilstaan en wacht tot ik weer in slaap val, het doet me denken aan mezelf toen ik vijf was en met gespitste oren op mijn tenen naar de badkamer liep met de lippenstift van mijn moeder in de hand, die ik voor de spiegel uitsmeerde over mijn wangen of mijn kin, mijn mond lukte nooit, als iemand in die tijd vroeg

‘Waar ben je?’

gaf ik geen antwoord, net zoals de hond niet antwoordde, alleen blafte, ik keek op de gang en niets, in de woonkamer en ook daar niets, kwam langzaam dichterbij de oorsprong van het geluid, in de bezemkast, en ook daar niets, ik bezeerde me aan de hoek van een kruk en liep hinkend en wrijvend over mijn scheenbeen ver-

der, ik heb voor minder al lui op krukken met een armeweesjesgezicht op straat zien uitrusten van de kwelling van het gips, ook in de bijkeuken niets, en evenmin bij de voordeur, waar de sleutelbos verdacht hangt te slingeren in het slot, tot geblaf dichterbij me in de richting van de keuken duwde, daar was het fornuis, de wastobbe, de hele rommel, de theedoeken aan een lat vol omgebogen spijkers en tussen de theedoeken de schort om me niet vuil te maken, maar dat deed ik toch, met een roze hazewind erop en die was het, de hazewind, die blafte, almaar blafte, als het weer omslaat wordt hij altijd onrustig, we krijgen dus regen, druppels rond de straatlantaarns en de takken van de kromgegroeide tipuanabomen, water dat over de ruiten glijdt, kou, waar is mijn wollen vest waar een haakje af is dat ik maar niet kan vinden, zoals ik niets kan vinden, alleen maar wat zich opdringt terwijl ik het helemaal niet hoef, het meisje met de zwaan of de kat rond zijn lege bak, een vrouw die de was binnenhaalt, dit is geen dure wijk, ik zit hier al sinds ik naar Lissabon ben verhuisd, naar mijn peettante, God hebbe haar ziel, ze heeft net als ik haar hele leven bij het toneel gezeten, alleen niet op de planken, ze naaide de kostuums, aan het eind van haar leven had ze oogproblemen, hoe ze dat toen deed weet ik niet, met haar hand of met haar bril, ze zei altijd

‘Mannen begin er niet aan kind’

want haar eigen ervaringen waren pijnlijk, leugens, ruzie, klappen, ik maagd omdat ik me alleen al bij de gedachte aan een zwaaiend kruisbeeld boven het bed zondig voelde, de man van mijn peettante hield er een minnares op na die een snuisterijenzaak had, met grappige dingen in de etalage trouwens, en mijn peettante wist dat, een clowntje met een saxofoon, een olifant, een aapje, kwam hij bijvoorbeeld te laat thuis voor het eten dan zij onmiddellijk

‘Heb je weer bij die domme koe gezeten?’

terwijl haar man vergenoegd zijn vestje losknoopte boven zijn bretels, met zijn ringvinger over zijn snorretje streek en zijn oor schoon pulkte met zijn pink

‘Flauwekul’

die hij schoonwreef aan zijn, ik tegen de hazewind

‘Stil’

servet, de man van mijn peettante wierp me een opgetrokken
wenkbrauw toe

‘Had je het tegen mij?’

en ik tegen hem

‘Nee tegen de hazewind op de schort die er nog niet is’

ik heb die pas jaren later gekocht, tijdens mijn eerste huwelijk,
toen ik even geen werk had, maar het was een goedkope bevlie-
ging, de verschoten hazewind hing ongetwijfeld al jaren in de
winkel te wachten tot ik meelij met hem kreeg en hem meenam,
honden heb ik altijd indrukwekkend gevonden, als je goed kijkt
zie je dat ze allemaal contactlenzen hebben, zo bijziend de stum-
pers, en dan die scheve kop waarmee ze om God weet wat bedelen,
mijn eerste man in de alkoof, pardon, in bed

‘Vind je dat ik magerder ben?’

met zijn vingers zonder samenhang, wanordelijk vergeten op
het laken, zijn lijf liet geleidelijk zijn handen los, alleen nog rib-
ben en een keel die zichzelf in de rede viel en weer begon te hijgen

‘Help me’

af en toe een zwak gefluit, af en toe een spuugbel, nu ik met nie-
mand meer samenwoon ben ik bang dat ik hem tegenkom, ik voel
ik weet niet wat, ik denk

‘Dat is hij niet’

denk

‘Dat kan hij niet zijn’

zoals ik ook denk

‘Zou hij het toch geweest zijn?’

en het vermoeden van een traan die aan zijn ooglid kleeft, de
dame op leeftijd haalde de botjes op mijn bord uiteen, schoof ze
behendig snel opzij

‘Ik zie hem nog voor me een en al poeha’

in zijn krappe pak en spikkeltjesdas, de vouw in zijn broek altijd keurig recht als hij zijn benen over elkaar sloeg, zo trots op zijn uiterlijk, zo zelfvoldaan en dan ineens bam, hier zit iets, steeds maar voelen met zijn hand, ik

‘Jullie mannen worden nooit groot’

ik

‘Stel je niet aan daar zit niks’

maar er zat wel iets, gelukkig vond ik hem na de hazewind niet in bed, wat een schrik, hoewel het vermoeden bleef van benauwdheid die vlakbij in de lucht hing, een droge, zurige geur die me uit mijn slaap hield, precies tussen mij en mijn slaap in geschoven zat, op straat geen zuchtje wind, geen ritselend twijgje en de stilte oorverdovend, ook al drukte ik het kussen tegen mijn oren, het geluid van koekoeken in hun klok vond ik prettig, ik wed dat ze jaren achter elkaar eitjes hebben gelegd, toen ik klein was zong mijn moeder onder het borduren, als ze dacht dat er iemand in de buurt was hield ze vlug haar mond

‘Onzin’

en wapperde haar stem weg, er kwam een toneelgroep optreden bij de brandweer en ik mocht mee, dat was in Faro, ik weet niet waarom ik geen heimwee heb naar Faro, niet hier in Lissabon, een stad die niet eens zo lelijk is maar wel tussen mij en de Algarve, ach wat, laat maar, waarom onnodig lijden, een van de toneelspelers, die samen met mijn vader in dienst was geweest, kwam bij ons eten en praatte met ons alsof we kaartjes hadden gekocht om hem te zien kauwen, de avond tevoren hadden ze hem aan het eind van het toneelstuk neergestoken en was hij ontstellend lang blijven wankelen voor hij neerzeeg, duidelijk gepikeerd dat ze de vloer niet eerst geveegd hadden, met de woorden

‘Portugal zal mij wreken’

hoewel Portugal stil en zonder wraakneigingen toekeek op de stoelen die uit het gemeentehuis waren gehaald, mijn vader tegen de acteur, met heimwee naar de kazerne in Chaves

‘Trippelnicht’

terwijl mijn moeder, nog diep onder de indruk van de sterfscène van de vorige avond, onzeker of hij al hersteld was, twijfelend tussen een spook en een gezette heer

‘Meneer Esteves’

de toneelspeler tegen mijn moeder

‘Zegt u maar gewoon Esteves mevrouw uw man en ik zijn zowat broers hij heeft nog een keer ’s nachts een dode rat in mijn strozak gestopt’

ik vol overtuiging tegen de acteur

‘Als ik groot ben word ik toneelspeelster’

en ik stuurde hooghartig een dienstmeid die te gediensig was weg in de aanwezigheid van een opgedirkte blonde vent met verwijfde gebaartjes

‘Laat me alleen met Sir Robert Cacilda we moeten iets bespreken’

en Cacilda buigend als een knipmes achteruit met een hand op haar scheefzittende pruik, terwijl de blonde vent loom over zijn lokken streek, ik heb hem nog gekend toen hij al kaal was, smoorverliefd op een elektricien die er met zijn geld vandoor was

‘Arnaldo alsjeblijft ik smeeek je laat me niet in de steek’

nou ja goed, Faro kan ermee door, de vriend van mijn vader, wat vriend, bijna zijn broer, nog altijd bang dat zijn sterfscène een ruggenwervel had gemold, hij duwde er met zijn vingers op en zag al ziekenhuizen voor zich

‘Dat zou best kunnen meisje dat zou best kunnen’

ineens vloog er een kever door het raam naar binnen en botste wild tegen de muren, de lamp en het plafond, mijn moeder werd even klein als het meisje met de zwaan, verschrikt, ze wilde dat mijn vader haar ten minste één keer in zijn leven beschermde door haar te bedekken met zijn lijf, zijn hals, zijn vleugels, en toen begreep ik het beeldje, de kever stortte zich op de hangers van de kroonluchter, die rinkelden van paniek en in de war raakten, hij

haalde de franje van het vloerkleed overhoop, streek neer op mijn schouder maar vloog meteen weer weg zonder me te verslinden, ik dacht dat hij met één hap mijn oor zou wegvreten maar dat deed hij niet, hij had weer lucht gekregen voor meer buitelingen, wanhopig op zoek naar de uitgang, terwijl mijn vader hem achternazat met zijn opgevouwen krant, die telkens net te laat kwam, de kever miste het raam en raakte verstrikt in het gordijn, de toneelspeler, die vanwege zijn honger geen oog had voor het beestje, schepte nog eens op

‘Toneelspeelster zou best kunnen je ziet dat ze aanleg heeft’

terwijl de kever tollend verdween door het raam, dat mijn moeder onmiddellijk dichtgooide, ze morrelde voor alle zekerheid nog even aan de klink en die knarste maar hield stand, de trippelnicht legde zijn vork niet neer en ik dacht

‘Het duurt niet lang meer of hij prikt door zijn kleren heen een stuk uit zijn eigen lijf op’

mijn moeder ongerust vanwege het verhaal van de rat, ook al was dat jaren geleden, schoof zo ver mogelijk weg van mijn vader

‘Blijf van me af’

bang dat hij nog een beest in zijn zak of zo had dat klaar was om op het tafelkleed te kruipen, in het half vernielde kippenhok in de achtertuin van het huis naast ons, waar niemand meer woonde op soms een bedelaar na, in dat hok zaten vreselijke ratten met harige poten en enorme tanden, en in het gras een halve pop op zijn buik, mijn man

‘Ik geloof dat ik niet meer beter word’

en dat werd hij inderdaad niet, de dame op leeftijd kwam binnen met mijn avondeten en mijn pillen, een blauwe en een witte met een breekgleuf in het midden, een joekel die ik een eeuwigheid heen en weer beweeg met mijn tong omdat ik hem niet durf door te slikken, bang dat hij dwars in mijn keel blijft steken, muurvast zodat ik stik, de dame op leeftijd

‘Komt er nog wat van?’

en ik nog maar een slok water terwijl ik in het niets staar, of
soms naar een foto

‘Ik ga dood tegenover tante Alice’

van wie ik niet weet waaraan ze gestorven is, waar gingen ze
vroeger aan dood vraag ik me af, een beroerte, een tekenbeet, vlie-
gende tering, ik besloot

‘Nu’

maar op het allerlaatste moment bedacht ik me en haalde de pil
weer naar voren, de toneelspeler tegen mijn vader

‘Je had dat beest ook nog eens onder mijn kussen gestopt stou-
terd ik ben nooit zo hoog opgesprongen als toen echt waar mijn
hart stond gewoon stil’

moeilijk voor te stellen die sprong, met al dat vet van hem, maar
in die tijd was de vriend vel over been, een zuchtje wind en hij viel
om, de sergeant

‘Als ze allemaal waren zoals jij verloren we alle oorlogen’

als door een wonder gleeed de pil dan toch als een kiezelsteen
omlaag, ik voelde hem in mijn hals en toen was hij weg, toch de
dans ontsprongen, de volgende keer gaat het fout, je kunt niet
altijd geluk hebben, mijn man gaf een snik en daar lag hij met
zijn ene oog iets verder open dan het andere, toen ze dicht werden
gedrukt kreeg hij zijn symmetrie terug, ik keek lange tijd naar
de pillen in het potje, nog meer dan tien, ik probeerde te raden
welke me zou vermoorden, die, of die daarboven, of allebei, jaren
later kwam ik de vriend van mijn vader laveloos tegen bij de arties-
teningang

‘Collega’

mijn vader was al niet meer onder ons

‘Trippelnicht’

de schort met de hazewind steeds meer zonder hond, die door
het huis heen zwierf, je kon het tikken van zijn nagels horen, zo
snel, de toneelspeler

‘Collega’

herkende me na al die jaren, mager geworden, mijn haar ge, niet meer gekleed als meisje maar als vrouw, verfd vanwege de wreedheid van de tijd, rond de lamp achter het theater geen brommende kever, meneer Barata die als portier werkte joeg hem weg

‘Rot op zatlap’

en de trippelnicht droop kleintjes af

‘Ik val toch niemand lastig’

diepte in het voorbijgaan nog een ui op uit een vuilnisemmer maar gooide hem weer terug, en verdween in het donker, geleidelijk, want je verdwijnt nooit in één keer, zelfs als je er niet meer bent ben je er nog, meneer Barata tegen mij

‘Het is elke avond hetzelfde liedje’

wachtend op de avond dat hij zichzelf moest weggagen en uit dezelfde vuilnisemmer iets zou opdiepen en weer teruggooien, je moet een tree hebben waar je op kunt zitten, je moet er een hebben, de dame op leeftijd met het dienblad

‘Zo en nu nog even ons pilletje’

een trap om te slapen, misschien een traan die in een ui verandert en minder honger na het eten van je leed, misschien voedt weemoed wel, ook al lag mijn vader op het kerkhof, voorlopig had ik mijn moeder nog

‘Zit je weer aan mijn lippenstift?’

toen er geen lippenstift meer was, omdat er geen lippen meer waren om te verven, wel grauwe rokken, versleten sandalen en een radio die altijd op de gebedsdiensten en missen stond, want God wordt met de jaren groter, de trippelnicht stopte de rest van de ui in zijn broekzak, die bijna op zijn enkels hing, de dame op leeftijd wijzend naar het bord

‘Ik wil geen pieper meer zien ook niet verstoep onder het bestek’
terwijl mijn man

‘Ik krijg niets naar binnen’

niet mijn eerste maar mijn tweede man, de eerste is ook hier in de flat gestorven, niet aan zijn lever, zoals deze, maar aan suiker-

ziekte, mannen zijn net walvissen, ook al zwemmen ze ver weg, ze gaan dood op hetzelfde strand, de dame op leeftijd met de vork op mijn bord

‘Lukt het niet met de peentjes krijg je wel mooie ogen van’

en over een paar maanden is het mijn beurt en komt de hazewind van de schort af om aan me te snuffelen, de kat is van het bed gesprongen en heeft zich verstopt in de bijkeuken, de dieren drinken geen water uit hun bakje, eten niet, kruipen voor me weg, verdwijnen, een dezer dagen sta ik ’s avonds bij de artiesteningang en jaagt meneer Barata mij weg

‘Wegwezen’

de dame op leeftijd in de weer met het bord

‘Wie is die juffrouw?’

ze staat naast me bij de artiesteningang en neemt het voor me op

‘Zo praat je niet tegen een actrice als zij’

zo klein naast meneer Barata en toch enorm, ze snijdt het vlees in stukjes die makkelijk weg te kauwen zijn, zo hoef ik mijn linkerhand niet te gebruiken, die me soms in de steek laat, waarom weet ik niet, de rechterhand, vaster, is genoeg, de avond tegenover me aan de andere kant van de ruiten, met de buurtsuper, het reisbureau, een eerste travestiet doodstil op de hoek van de straat, met blote buik en altijd dezelfde beha, de stumper, als mijn vader hier was geweest wed ik dat hij uit het raam zou kijken en peinzend terug zou lopen naar de bank, mijn moeder

‘Vind je dat leuk die zieke types?’

wat is de nacht vreemd, alles hetzelfde en toch anders, de schaduwen worden echte dingen en de echte dingen schaduwen, mijn vader tegen mijn moeder

‘Wel indrukwekkend wat wil je?’

ik woon al een eeuwigheid hier, oude huizen, pensionnetjes, het restaurant van de Nepalezen die altijd staan te kwetteren op de stoep, een auto remde af bij de travestiet en trok vervolgens

weer op, mijn moeder tegen mijn vader

‘Denk je soms dat ik niet weet wat je in je hoofd hebt?’

hoe hebben die elkaar eigenlijk leren kennen, hoe hebben ze verkering gekregen, mijn vader geloof ik collega van een neef van haar die hen op zekere dag aan elkaar voorstelde, mijn moeder

‘Ik vond hem maar niks’

en te zien aan de foto’s was hij inderdaad niet bepaald knap, maar hij misdroeg zich ook niet, gelukkig, op een zaterdag zag ze hem gearmd met zijn tante lopen, hij droeg haar boodschappentassen en dat ontroerde haar, attent, zorgzaam, aardig, ze was gevoelig voor familieliefde, haar stiefmoeder wees naar hen

‘Neem daar een voorbeeld aan want jij kijkt niet naar mij om’

maar dat deed ze wel, op haar manier, ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is, mijn opa was van het zwijgzame soort, nooit een lachje, nooit oog voor ons, na zijn pensioen zat hij de hele dag in pyjama naar zijn buik te koekeloeren, mijn oma

‘Zou je niet eens iets aantrekken?’

maar hij trok niets aan, staarde naar de muur en door de muur heen naar de burens, stemmen waarvan je de woorden niet kon verstaan, kinderen, waterkranen, mensen die leven door middel van geluiden, een meisjeszucht

‘Ai’

soms vluchtige schoenzolen op de trap, snelle begroetingen, de bezorger van het nieuwe fornuis die uitpuft op de overloop en op zijn vingers blaast, ik hoopte dat de dame op leeftijd mijn medicijnen zou vergeten, maar dat deed ze niet, daar was dat kreng, immens, onmogelijk, decimeters groter geworden toen hij uit het potje kwam, lieve help, en hij bleef groter worden terwijl ik kromp, ik in paniek tegen de dame op leeftijd

‘Denkt u echt dat het me lukt?’

de directeur van het theater tegen mij

‘Misschien is het beter een paar maandjes rust te nemen’

want volgens hem vergat ik steeds mijn clausen, na een gênante